

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 7.03050801 «Фінанси і кредит»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою

(назва освітньої програми)

на тему: «Доходи та видатки місцевих бюджетів: Склад та порядок планування»

Виконавець:

Студентка Факультету фінансів та
банківської справи
Чуприна Катерина Євгенівна

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент Волкова О.Г.

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми Серед фінансових правовідносин між державою та органами місцевого самоврядування важливе місце посідають відносини щодо формування доходної та видаткової частини місцевих бюджетів. Так, ефективний механізм планування доходів та видатків місцевих бюджетів забезпечує виконання повноважень органів місцевого самоврядування відповідно до поставлених перед ними завдань для задоволення населення у суспільних послугах на необхідному рівні. Зазначені завдання набули особливої актуальності для України в умовах розбудови інституту місцевого самоврядування в рамках запровадженої фінансової децентралізації.

Мета дослідження: дослідження складу доходів та видатків місцевих бюджетів та порядок їх планування.

Завдання дослідження:

1. Дослідити сутність понять доходів та видатків місцевих бюджетів.
2. Дослідити склад та організаційно-правову базу планування доходів та видатків місцевих бюджетів України.
3. Проаналізувати стан планування доходів та видатків місцевих бюджетів України.
4. Дослідити проблеми планування доходів та видатків місцевих бюджетів України.
5. Дослідити зарубіжний досвід планування місцевих бюджетів.
6. Систематизувати заходи вдосконалення процесу планування доходів та видатків місцевих бюджетів України.

Об'єкт дослідження є місцевий бюджет.

Предмет дослідження є економічні відносини, які виникають в процесі планування доходів та видатків місцевих бюджетів.

Методи дослідження У процесі наукового дослідження застосовувалися такі методи економічних досліджень як: при аналізі понятійного апарату використовувалися методи узагальнення і наукової абстракції при оцінюванні стану місцевих бюджетів України та зарубіжного досвіду: аналіз та синтезу, системно-структурного методу, розрахунково-аналітичні методи дослідження, вимірювання. При визначенні проблемних питань та основних напрямів вдосконалення місцевих бюджетів використовувалися методи логічного узагальнення.

Інформаційно-аналітичною базою кваліфікаційної роботи є нормативно-правові документи України. У кваліфікаційній роботі також використовувалися звітні дані Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби, Рахункової палати України, Державного казначейства України, а також наукова періодична література.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (43 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок. Основний зміст викладено на 83 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 20 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-організаційні засади доходів та видатків місцевих бюджетів**» висвітлено основні теоретичні засади організації доходів та видатків місцевих бюджетів, їх види, класифікацію та склад, досліджено організаційно-правові засади доходів та видатків місцевих бюджетів України.

У другому розділі «**Моніторинг стану місцевих бюджетів України**» проаналізовано оцінку виконання дохідної та видаткової частини місцевих бюджетів, а також проаналізовано планування трансфертів місцевих бюджетів.

У третьому розділі «**Проблеми та шляхи вдосконалення механізму планування місцевих бюджетів України**» розкрито зарубіжний досвід формування та реалізації місцевих бюджетів України, висвітлено проблемні питання планування доходів та видатків в умовах розвитку процесу децентралізації та запропоновані шляхи їх вдосконалення.

ВИСНОВКИ

1. В роботі встановлено, що розкриття сутності доходів місцевих бюджетів в науковій літературі здійснюється через визначення принципів мобілізації доходів місцевих бюджетів, які розглядаються як «комплекс взаємоузгоджених та практичних заходів, що сприятиме ефективному наповненню фондів грошових коштів органів місцевого самоврядування»: принцип демократичності; обов'язковості; поділу доходів на податкові, неподаткові, надходження від операцій з капіталом, до цільових фондів, міжбюджетні трансферти; поділу доходів на власні та закріплені; відповідності доходів обсягам повноважень органів місцевого самоврядування; повноти; матеріальної зацікавленості у пошуку резервів збільшення доходів; гласності; обґрунтованості; єдності; плановірності; системності; стабільності; відповідальності, а сутність видатків полягає в наявності коштів, які будуть спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом.

2. В роботі проаналізовано схему планування місцевих бюджетів України: на етапі планування проводиться аналіз, надається відповідна оцінка фінансових можливостей, якими володіють органи місцевої влади різних рівнів. Однією із головних ознак планування місцевих бюджетів є те, що у його процесі конкретизуються найосновніші пропорції соціально-економічного розвитку країни, а також відображаються зв'язки організацій, підприємств на плановий період. Своєчасне проведення планування та процедур, що з ним пов'язані позитивно впливають на виконання місцевого бюджету. Виконання місцевих бюджетів є процесом забезпечення повної та своєчасної мобілізації його надходжень, а також цільового фінансування передбачених програм і заходів, що здійснюється безперервно та у повному обсязі.

3. Встановлено, що визначення прогнозних надходжень податку на доходи фізичних осіб передбачає п'ять етапів прогнозних розрахунків з урахуванням: розрахункової бази оподаткування та номінальної ставки податку; втрат від отримання податкового кредиту; очікуваних надходжень податку від додаткового доходу; очікуваних надходжень податку від зайняття підприємницькою діяльністю;

очікуваних надходжень податку військовослужбовців та інших категорій громадян. Принцип побудови методики прогнозування надходжень податку на доходи фізичних осіб полягає у виокремленні видів та джерел доходів. Недолік цієї методики, на нашу думку, у відсутності врахування соціально-економічної ситуації в країні, від якої значною мірою залежить рівень доходів платників податку.

4. В роботі проведено аналіз рівня виконання запланованих показників по податку на доходи фізичних осіб, за яким встановлено, що до 2015 року відбувалася переоцінка надходжень з податку на доходи фізичних осіб, а з 2015 року почалися недооцінка, що зумовлено особливостями соціально-економічної ситуації в країні: до 2014 року спостерігалися явища, які можна охарактеризувати як стагнацію, а сподівання на економічне зростання не виправдовувалися. Зростання з 2015 року, навпаки, недооцінюється через загальний песимізм у макроекономічних прогнозах, викликаний ризиками соціально-економічного та політичного характеру. Середня похибка становить 5,4%, тому стан прогнозування цих надходжень дещо кращий порівняно з непрямими податками, що пояснюється меншою волатильністю бази оподаткування.

5. Встановлено, що розрахунок прогнозних надходжень податку на прибуток підприємств здійснюється окремо по підприємствах з прибутками, зі збитками та з «0» результатом. Алгоритм розрахунку прогнозних надходжень передбачає розрахунок: обсягу валових доходів; валових витрат; амортизаційних відрахувань з урахуванням індексації основних фондів на поточний та прогнозний роки. Здійснюються розрахунки прибутку, звільненого від оподаткування у звітному та прогнозному періоді, та прибутку підприємств, що підлягає оподаткуванню, додаткового ресурсу надходжень податку, який враховує стан справляння та адміністрування податку, надходжень від контрольно-перевірочної роботи. Недолік методики полягає в тому, що інформаційною базою для прогнозування є відомості з податкових декларацій, які, закриті для публічного доступу, можуть містити завідомо некоректну інформацію через впровадження схем податкової оптимізації на підприємствах.

6. За результатами оцінювання рівня виконання запланованих показників по податку на прибуток підприємств встановлено, що є переоцінка надходжень, однак у роки стрімкого економічного зростання спостерігається суттєва недооцінка: середнє відхилення становить 5,9%, Тяжіння до переоцінки є джерелом ризику для бюджетної політики держави.

Відповідно до рекомендацій експертів МВФ, прийнятною шириною коридору відхилень прогнозних значень від фактичних є 7–10%, тобто в середньому річний прогноз не має переоцінювати або недооцінювати податкові надходження більш ніж на 3,5–5%. В Україні прогнозні показники не потрапляють у вказані межі, а в періоди криз та невизначеності демонструють багаторазове перевищення допустимих меж похибки.

Найбільшу волатильність прогнозів спричинює відсутність надійних методів оцінки таких факторів: політична ситуація в країні; зовнішні та внутрішні ризики; стабільність податкового законодавства, внесення змін, що можуть спричинити різкі

зміни обсягів надходжень; тіньовий сектор та пов'язані з ним явища, зокрема умисне викривлення статистичних даних з метою податкової оптимізації.

За результатами оцінювання рівня виконання запланованих показників місцевих податків та зборів встановлено, що є переоцінка надходжень, однак з 2016 по 2018 роки спостерігається суттєва недооцінка, яка спадає з 2017 року, це пояснюється тим, що починаючи з 2017 відбувається економічне зростання.

До основних причин, які призводять до невідповідності між плановими та фактичними обсягами надходжень по місцевим податкам та зборам слід віднести: низька питома вага місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів що об'єктивно не дає змоги забезпечити органи місцевого самоврядування достатніми фінансовими ресурсами для виконання повноважень у межах їх компетенції; невелике різноманіття місцевих податків і зборів із неоднорідною базою оподаткування; наявність місцевих податків і зборів, витрати на адміністрування яких значно перевищують їх надходження до місцевих бюджетів (тобто окремі їх різновиди є збитковими, неефективними, недоцільними, тому потребують першочергового скасування); невисокий рівень добровільності сплати місцевих податків і зборів.

8. Зміни в системі оподаткування землі 2015 року (переведення плати за землю до місцевих податків) позитивно позначилися на надходженні земельного податку, про що свідчить виконання плану з надходження плати за землю в 2015-2018 роках. Чинники, які могли вплинути на збільшення надходжень від орендної плати це індексація нормативної грошової оцінки земель, збільшення нормативної грошової оцінки на окремих територіях, що пов'язано зі змінами у порядку її проведення, збільшення ставок для окремих категорій платників тощо

9. В роботі доведено, що у період 2014-2018рр. не дотримувалося виконання запланованих показників міжбюджетних трансфертів: у 2014 рік рівень виконання становив 94,6%, у 2018 році – 98,1%, що є наслідком запровадження нових видів субвенцій на капітальні видатки у другій половині року, довготривалого затвердження Кабінетом Міністрів України порядків та умов надання субвенцій, невжиття належних заходів розпорядниками коштів щодо укладання договорів та контролю за їх виконанням, відміни або зволікання з проведенням закупівель.

10. Досліджено, що в Україні переважають екстенсивні методи розвитку економіки, що в свою чергу призводить до неравномірного, нераціонального використання грошових ресурсів бюджету. Для того, щоб органи місцевого самоврядування мали на меті надавати високоякісні послуги, згідно з міжнародним досвідом, потрібно відштовхуватися від трьох правил: раціональному розподілі видаткових зобов'язань між різними рівнями влади, сильній і надійній базі доходів зі значною часткою власних; “оптимальному” розмірі територіальної громади базового рівня, та раціональному вирішенні питання укрупнення чи об'єднання громад задля досягнення їхніх спільних цілей; стратегії розвитку, що базується на ініціативі знизу, передбачає, власне, виокремлення громадою потреб і пріоритетів та мобілізує громаду на пошук необхідних ресурсів.

11. Виокремлено основні заходи для вдосконалення існуючої системи планування доходів та видатків місцевих бюджетів України: чітко розмежувати

повноваження державних та місцевих органів влади, заборонити вводити нові види трансфертів на протязі роки, посили контроль за своєчасністю затвердженням Кабінетом міністрів України порядків розподілу трансфертів, забезпечити ритмічність надання коштів з Державного бюджету на протязі року, підвищити зацікавленість місцевих громад у збільшенні власної дохідної бази.